

Musikk Akustikk

Romforsterkning – hvordan kan lyden bli passe sterk?

Jens Holger Rindel
Multiconsult

Konferanse
Musikk og Akustikk
2024-05-14

Innhold

- Musikkinstrument og rom
- Romforsterkning
- Foretrukket lydnivå ved akustisk musikk
- Musikkinstrumenters dynamikk og lydeffekt ved '*forte*'
- Eksempler
- Konklusjon

Rommet er en akustisk forlengelse av et musikkinstrument

- Musikeren spiller både på sitt instrument og på rommet
- Dette er velkjent for organister og orgelbyggere
- Særlig tydelig for lydsvake instrumenter (strykeinstrumenter, treblåsere)
- Et akustisk godt rom gjør instrumentet ennå bedre
  - Klangen blir fyldig
  - Lyden bærer ut, selv i svakt *pianissimo*
  - Lyden blir ikke øredøvende og forvrengt i kraftig *fortissimo*
- Et akustisk uegnet rom gir forminskert dynamisk omfang og kan gjøre klangen skarp og uskjønn

Lyden fra musikkinstrument til øre

MUSIKK

Lydstyrke

Klang

AKUSTIKK

Romforsterkning

Etterklang

LOKALE

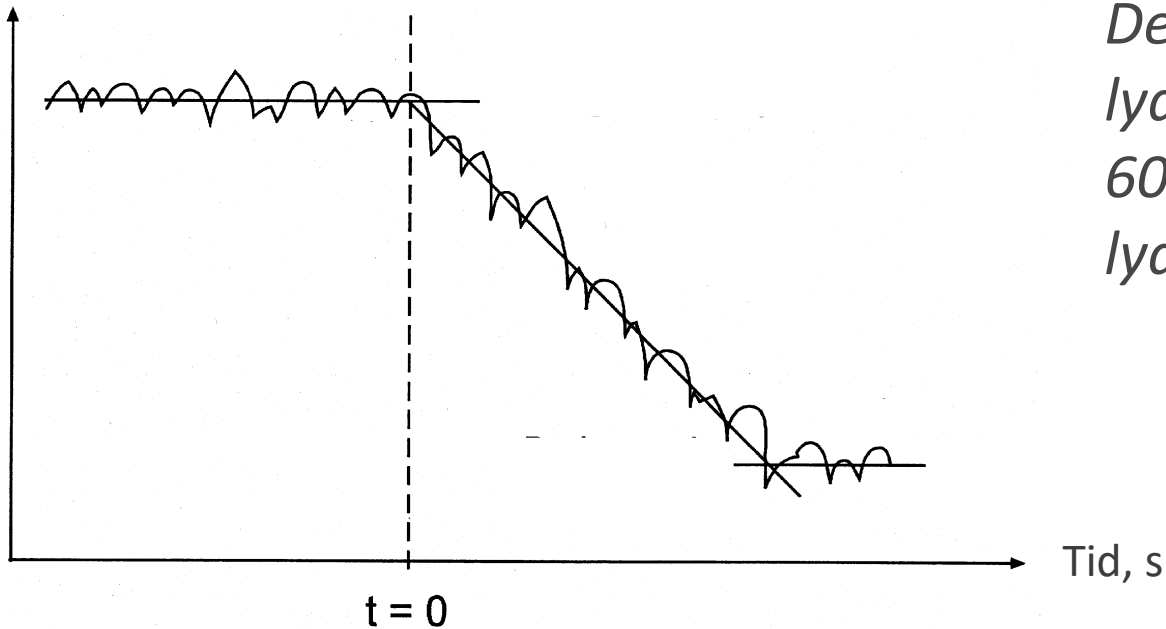
Volum

Materialer

Etterklangstid

Lydtrykknivå, dB

Lyden avbrytes

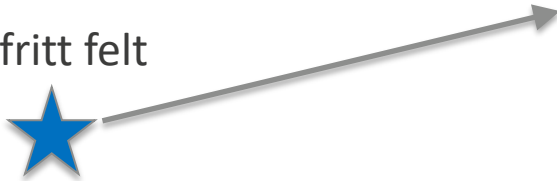
- Etterklangstid, T (s):
Den tiden det tar for lydtrykknivået å avta 60 dB etter at lydkilden er stoppet

NS 8178, 3.4

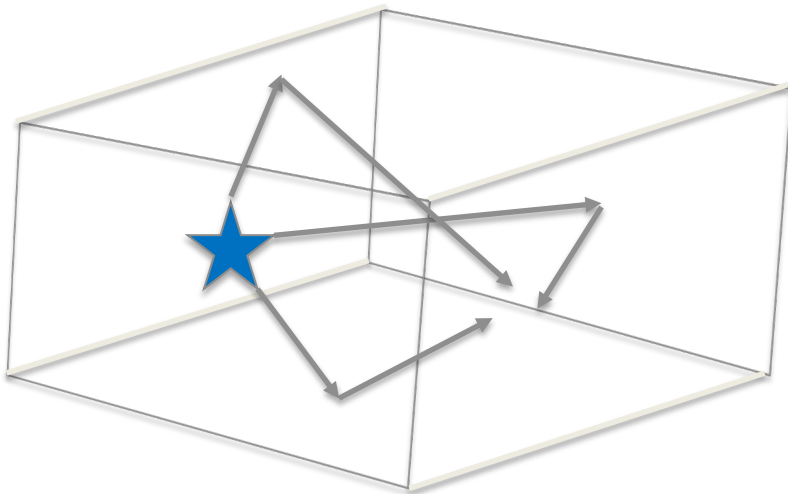

Romforsterkning

Lydkilde i fritt felt

Lydkilde i et rom

- Romforsterkning, G (dB):
Lydtrykknivå i et rom fra en rundstrålende lydkilde relativt til lydtrykknivå fra samme lydkilde i et fritt felt i en avstand på 10 m

NS 8178, 3.15

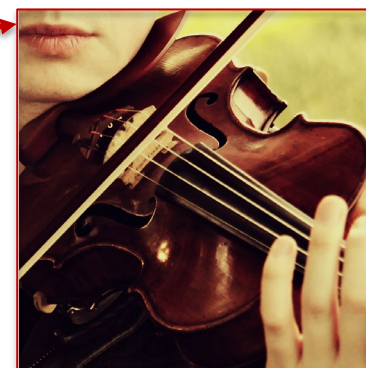
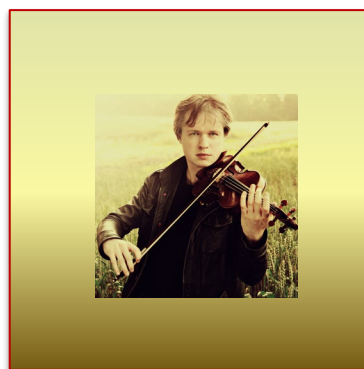
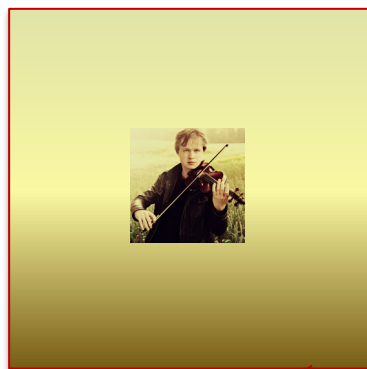

Fiolin spilt ute (i frit felt)

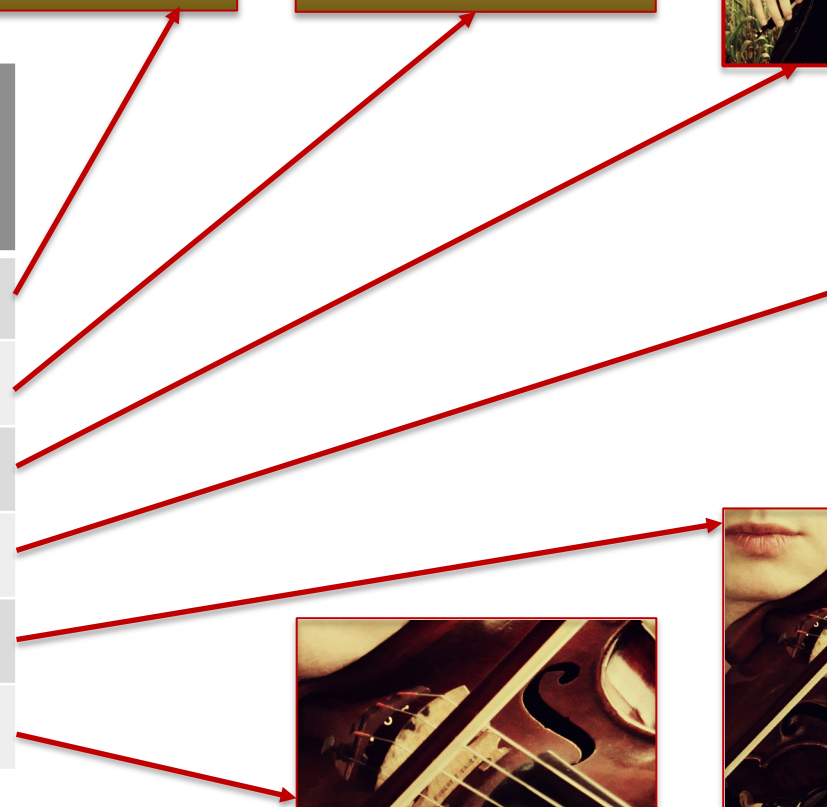

Fiolinist Henning Kaggerud

Romforsterkning dB	Tilsvarende avstand ute m
0	10
5	5,6
10	3,2
15	1,8
20	1,0
25	0,56

Lyden fra musikkinstrument til øre

MUSIKK

Lydstyrke

Klang

AKUSTIKK

Romforsterkning

Etterklang

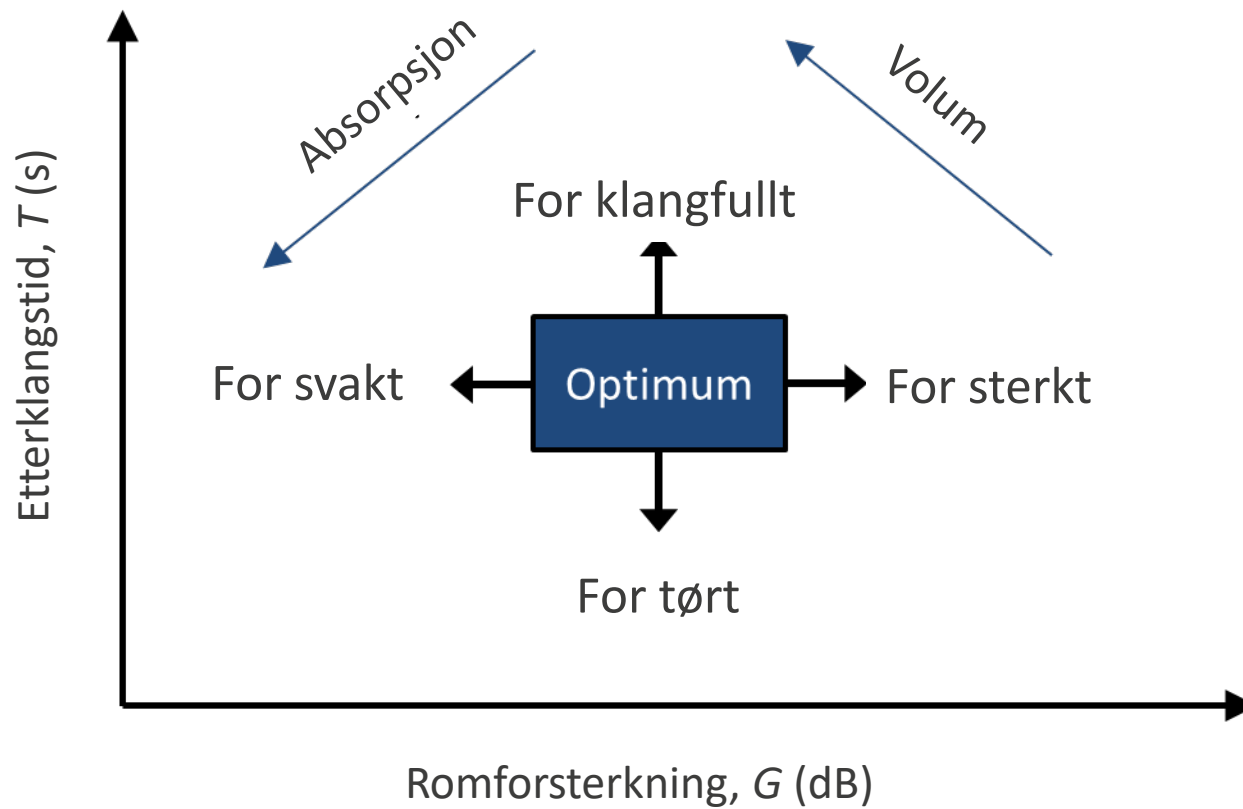
LOKALE

Volum

Materialer

Akustikk og rom

Foretrukket lydnivå ved akustisk musikk

- Akustisk musikk har et stort dynamisk område
  - *pianissimo* - *piano* - *mezzoforte* - *forte* - *fortissimo*
  - tilsvarer typisk 25 – 30 dB for et musikkinstrument
  - Et orkester kan ha dynamisk område på 50 – 60 dB

<i>pp</i>	<i>p</i>	<i>mf</i>	<i>f</i>	<i>ff</i>
60 dB	70 dB	80 dB	90 dB	100 dB

- I et godt musikkrom ligger lydnivået av et orkester ved '*forte*' (*f*) mellom 85 dB og 90 dB,
  - evt. litt høyere for meget lydsterke ensembler (korps)
  - evt. litt lavere for meget lydsvake ensembler

Musikkinstrumenters dynamikk og lydeffekt ved 'forte'

- Metode i NS/ISO 23591 etter Jürgen Meyer (1990)
- Antar fire like store sprang mellom *pp* og *ff*
$$pp - p - mf - f - ff$$
- Dynamikk $D =$ Forskjell i lydnivå fra *pp* til *ff*
- Lydnivå ved *forte* (f) = Lydnivå ved *fortissimo* (ff) $- D/4$

- Lydnivået i et rom kan beregnes av romforsterkningen og lyddata for musikkinstrumentene

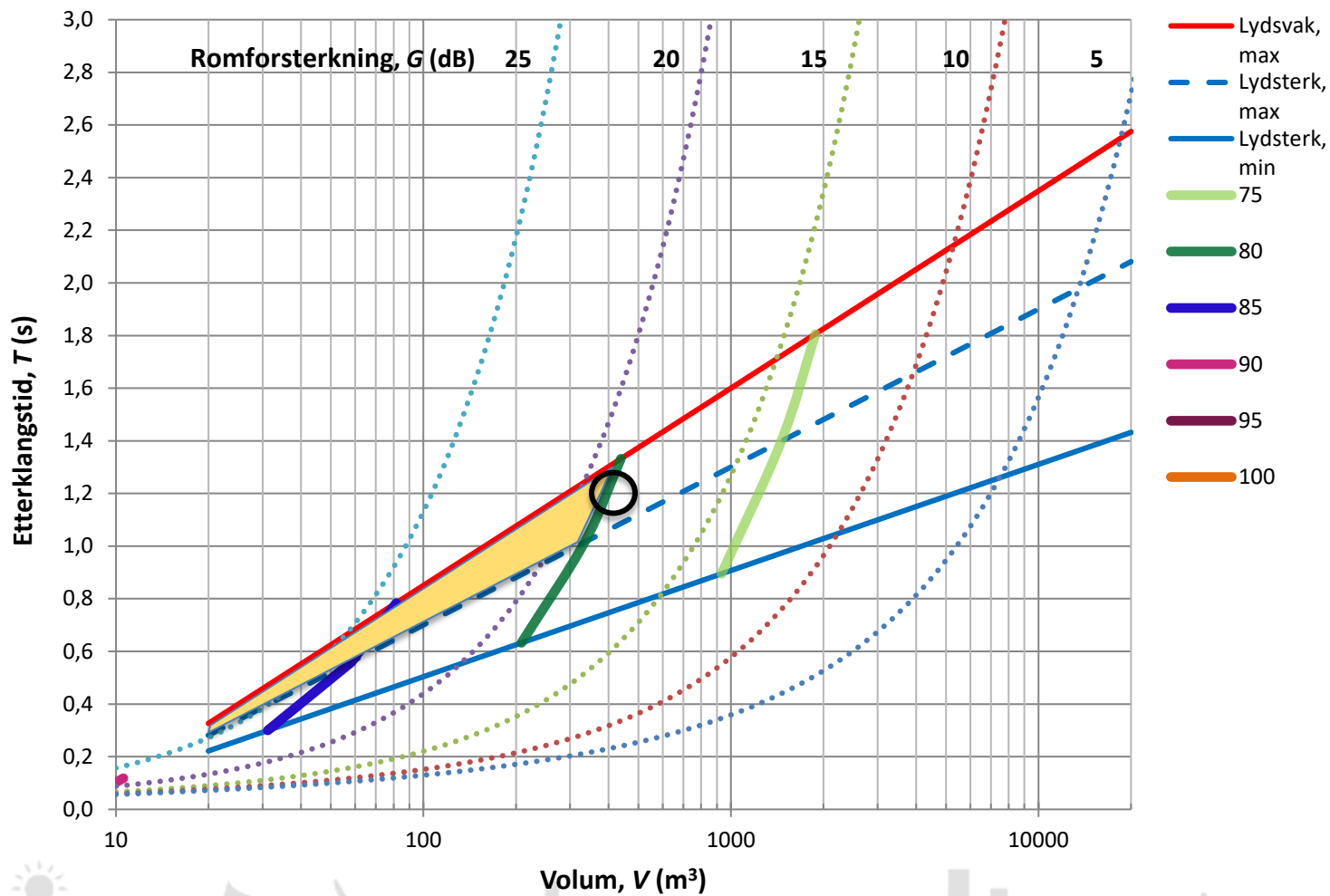

Eksempler på musikk ensembler – Lydnivå og romforsterkning

	fløyte og akustisk gitar	stryke- kvartett	guttekor	korps
Antall musikere	2	4	24	40
Romforsterkning				
G, dB	Lydnivå, dB	Lydnivå, dB	Lydnivå, dB	Lydnivå, dB
0	61	64	71	85
5	66	69	76	90
10	71	74	81	95
15	76	79	86	100
20	81	84	91	105
25	86	89	96	110

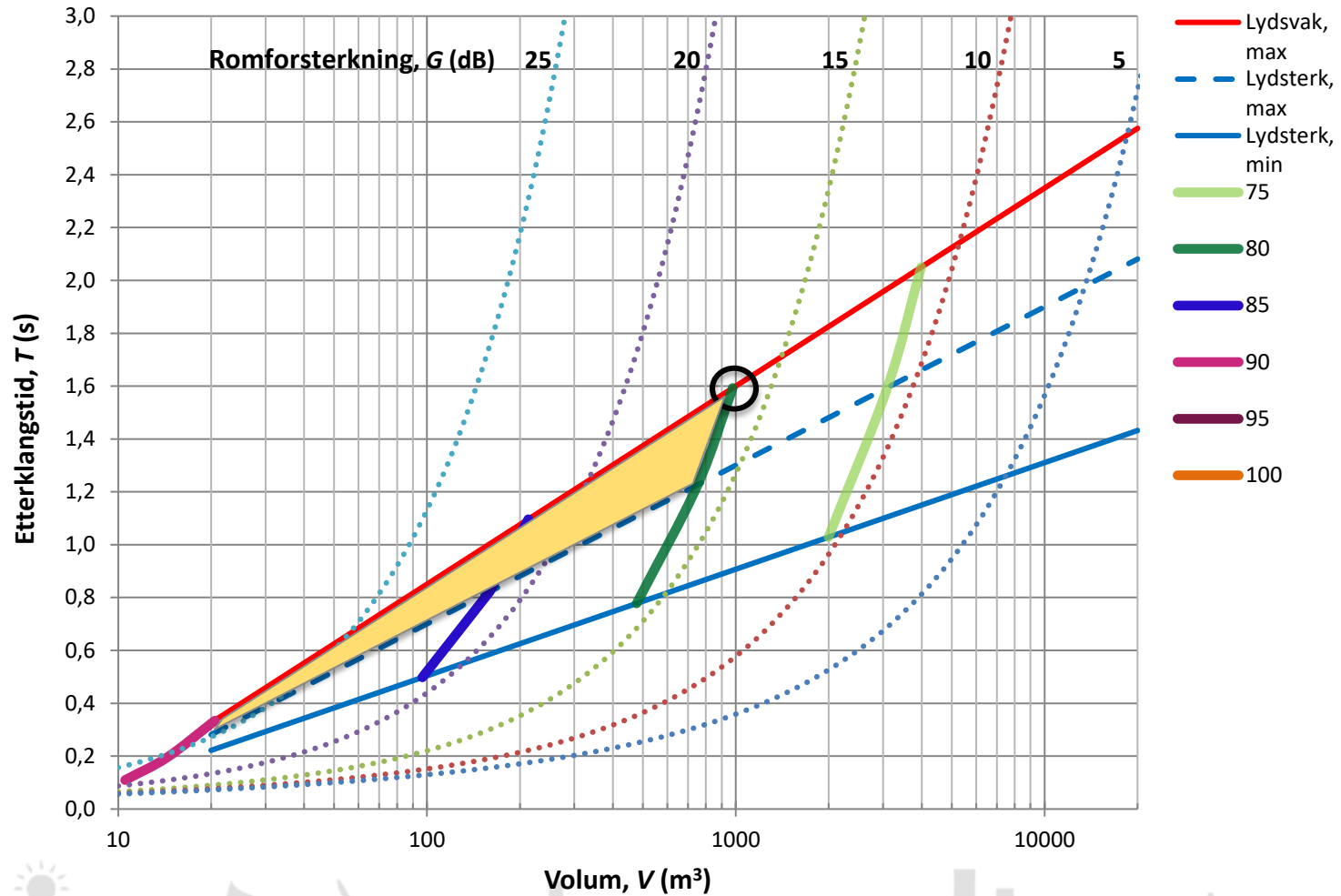
Fløyte og gitar

Lydnivå 80 dB ved $V = 400 \text{ m}^3$ og $T = 1,2 \text{ s}$

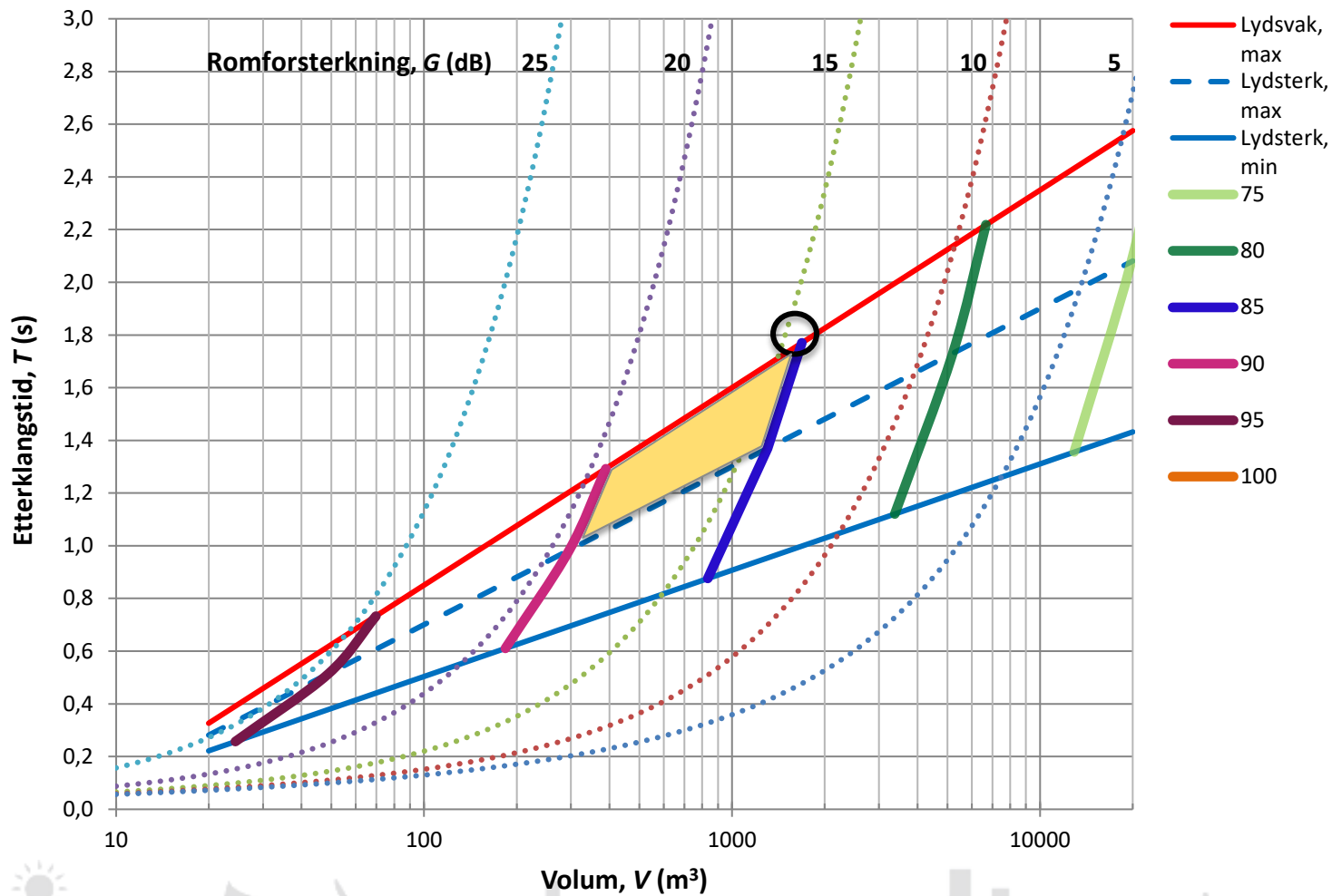
Strykekvartett

Lydnivå 80 dB ved $V = 1000 \text{ m}^3$ og $T = 1,6 \text{ s}$

Guttekor

Lydnivå 85 dB ved $V = 1600 \text{ m}^3$ og $T = 1,8 \text{ s}$

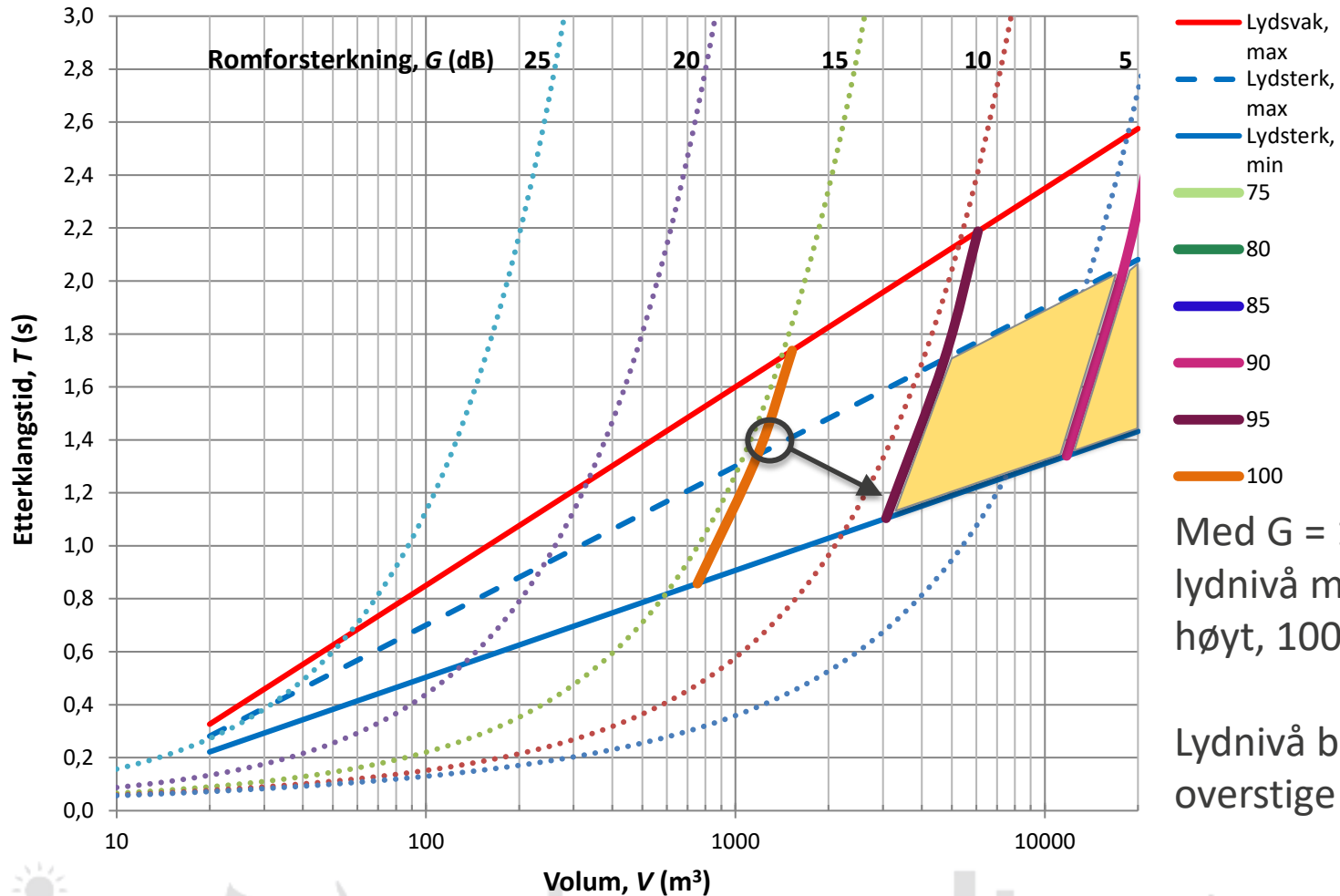

Korps

$V = 1200 \text{ m}^3, T = 1,4 \text{ s}$

->

$V = 3000 \text{ m}^3, T = 1,2 \text{ s}$

Med $G = 15 \text{ dB}$ blir lydnivå meget høyt, 100 dB

Lydnivå bør ikke overstige 95 dB.

Konklusjon

- Romforsterkning er direkte relatert til lydnivået i et rom, når et ensemble spiller
- Etterklangstid kan kun i mindre grad regulere lydnivå, men har først og fremst betydning for om musikken klinger riktig
- Romforsterkningen er bestemt av rommets volum og etterklangstid
- For lydsvake ensembler kan romforsterkningen være større enn 15 dB
- For meget lydsterke ensembler bør romforsterkningen være mindre enn 15 dB, gerne under 10 dB

